

Sprawozdanie zespołu ogólnego zakładów

opracował Jan Świąder

Sprawozdanie niniejsze dotyczy zakładów wchodzących w skład Działów I i IV Instytutu i zasadniczo 15-miesięcznego okresu czasu od 1.X.1948 do 31.XII.1949 roku, ze względu jednak na ciągłość niektórych prac, oraz dla scharakteryzowania logiki rozwojowej zakładów rzeczą nieodzowną będzie wybiegać czasami także w lata dawniejsze.

Kolejność w jakiej zakłady zostaną omówione jest wynikiem kolejności, w jakiej figurują w statucie.

Sprawozdanie odnośnie Zakładu **E k o n o m i k i i P o l i t y k i L e ś n e j**, będzie obejmować czas od daty jego powstania tj. od maja 1948 r., a więc okres nie 15, lecz pełnych 20 miesięcy. Zakład mieści się w Poznaniu, w warunkach lokalowych korzystnych. W skład personelu Zakładu wchodziło w okresie sprawozdawczym 2 — 3 pracowników stałych, z czego jeden z siedzibą w Warszawie, oraz średnio 5 pracowników dziennie płatnych, którzy przepracowali łącznie 92 pracownikomiesięcy. Koszty Zakładu na doświadczalnictwo za okres od 1.X.1948 r. do 31.XII.1949 r. wynoszą 1.942.827.— zł (w starym pieniądzu).

W okresie sprawozdawczym zostały wykonane w Zakładzie następujące prace:

- 1) Rewizja poglądów na cele i zadania urzędzenia lasu,
- 2) Przebudowa produkcji leśnej w świetle potrzeb ekonomiki krajowej,
- 3) Dialektyka materialistyczna i jej zastosowanie w leśnictwie społecznym,
- 4) Krytyka leśnictwa kapitalistycznego,
- 5) Metody ustalania norm robocizny, sprawności maszyn, zużycia materiałów i wydajności surowca produkcji tartacznej,
- 6) Rachunek kosztów własnych produkcji surowca drzewnego,
- 7) Zagadnienie cen i kosztów własnych w produkcji drewna,
- 8) Kwestia cen i kosztów własnych w produkcji surowca drzewnego,
- 9) Główna krytyka optymalnego podziału jednostek administracyjno-leśnych, oraz
- 10) Gospodarcza analiza baz surowca drzewnego Ziemi Odzyskanych.

Ponadto pod egidą Zakładu zostały wykonane 2 prace na zasadzie umowy o dzieło, a mianowicie: praca pt. „Ekonomiczne podstawy leśnictwa w ustroju socjalistycznym i kapitalistycznym“, oraz druga praca pt. „Dzielnice ekonomiczno-leśne Polski Współczesnej“.

W końcowym stadium opracowania znajdują się 2 zagadnienia, a mianowicie:

- 1) Zagadnienie norm wydajności i systemów pracy w gospodarstwie leśnym oraz
- 2) Zagadnienie bilansu drzewnego.

Łącznie, z 19 zagadnień objętych programem na r. 1948/49 zostało opracowanych zagadnień 9, zaawansowanych dwa, wykreślonych osiem.

Wynika z tego, że program Zakładu Ekonomiki na ten rok był ułożony nieco na wyrost, w szczególności jeśli się zważy brak dostatecznej ilości dostatecznie przygotowanych pracowników w tej dziedzinie.

W oparciu o doświadczenia okresu sprawozdawczego problematyka Zakładu, wstawiona do programu prac na 6-letnie i r. 1950 została znacznie zwężona i ograniczona do zagadnień o znaczeniu bezpośrednio gospodarczym. Jednocześnie na odcinku polityki personalnej ograniczono ilość personelu pomocniczego do 1 pracownika i to tylko do czasu ukończenia prac nad bilansem drzewnym.

Obsadę personalną Zakładu Urządzenia Lasu stanowiło średnio 4 osoby personelu stałego, oraz średnio 6 osób personelu dziennie płatnego. Warunki lokalowe posiada Zakład niezadawalające, gdyż na średnio 10 pracowników zaledwie jeden niewielki pokój.

Koszty Zakładu na doświadczalnictwo wynoszą 6.495.527.— zł.

Program prac naukowo-badawczych Zakładu stał wyraźnie pod znakiem zapoczątkowanej w lecie 1948 r. przez Ministerstwo tzw. przebudowy drzewostanów. Temu celowi miała służyć w pierwszym rządzie akcja zakładania powierzchni wzorcowych, której pierwszym etapem było opracowanie przez Zakład tymczasowych wytycznych dla ich inwentaryzacji. Zadaniem wytycznych jest określenie techniki zakładania, inwentaryzacji i wykorzystywania powierzchni, które mają być założone w większej ilości w kraju, po kilkanaście do kilkudziesięciu dla każdej dzielnicy siedliskowo-leśnej, w celu obserwowania na nich wyników gospodarki siedliskowo-przerębowej. Obszar każdej powierzchni ma wynosić 4 do 8 ha.

Powierzchni takich Zakład Urządzenia założył 32, z czego większość na terenie D.L.P. Okręgu Gdańskiego. Na niektórych powierzchniach zostały już również wykonane doświadczone zabiegi gospodarcze.

Słabą stroną akcji zakładania powierzchni wzorcowych jest brak dotąd planu rozlokowania tych powierzchni w terenie, a nawet brak uświadomienia sobie, ile tych powierzchni w ogóle ma być założone; jest to sprawa tym bardziej pilna, że zakładanie powierzchni wzorcowych zostało zapoczątkowane także przez Zakład Hodowli i Filię Górską w Krakowie, przy czym z tą ostatnią wytyczne, na których technika zakładania powierzchni powinna się opierać, nie zostały nawet uzgodnione. Te niedociągnięcia stanowią jeden z przejawów niedostatecznej koordynacji pracy w Zakładzie i powinny zostać możliwie najrychlej zlikwidowane.

Przy sporządzaniu planu rozlokowania powierzchni wzorcowych w terenie należało by dążyć do jak największego ograniczenia ilościowego tych powierzchni, oraz skupienia ich w możliwie niewielkiej ilości nadleśnictw, jak również do tego, by raz założone mogły być wykorzystane także do badań z zakresu innych specjalności Instytutu.

Drugim zagadnieniem pozostającym również w pewnym, chociaż mniejszym związku z przebudową, a zakończonym przez Zakład w okresie sprawozdawczym i oddanym już do wykorzystania A.L.P. jest zagadnienie metod inwentaryzacji zapasu i przyrostu. Uwieńczeniem badań w tym zakresie jest praca, w której została uzasadniona racjonalność stosowania w określonych warunkach w zależności od powierzchni i wieku drzewostanu, określonych metod pomiaru zapasu. Metody zalecane w tej

pracy spotkały się z życzliwym przyjęciem praktyki i będą wykorzystane przez drużyny urzędniowe już w najbliższym sezonie, co zdaniem Zakładu przyniesie L.P. około 10 milionów zł. oszczędności.

Dalszymi zagadnieniami, nad którymi Zakład pracował były:

1. Przyspieszenie prac urzędniowych przez wykorzystanie zdjęć lotniczych dla celów taksacji i pomiaru lasu, oraz
2. Praktyczny przewodnik do opisu runa leśnego jako wskaźnika środowiska.

Zakończenie i wykorzystanie badań z zakresu zagadnienia pierwszego, musiało zostać odroczone ze względu na brak sprzętu fotogrametrycznego, który Zakład był zmuszony zamówić zagranicą i który ma nadzieję w najbliższym czasie otrzymać. Opracowanie przewodnika do opisu runa leśnego jest na ukończeniu i w/g przewidywań Zakładu zostanie oddane do druku już w najbliższych tygodniach.

Na zasadzie umowy o dzieło jest w opracowaniu ważne dla praktyki leśnej zagadnienie ustalenia typów lasu, jako jednostek siedliskowych równowartościowych pod względem biologiczno-hodowlanym oraz ich charakterystyki i rozmieszczenia w kraju, z tym, że dalszym ciągiem tej pracy będzie podział kraju na dzelnice siedliskowo-leśne. Praca w jej pierwszym rzucie jest na ukończeniu.

Z zagadnień objętych programem nie zostało podjęte tylko jedno, a mianowicie zagadnienie opracowania tymczasowych metod zagospodarowania lasów drobnej własności, które w okresie kształtowania się nowych poglądów na gospodarkę leśną zostało uznane za przedwczesne.

Poza programem zostały opracowane w Zakładzie:

Referat inż. M. Kreutzingera na Międzynarodowy Zjazd Leśny w Helsinkach pt. „Inwentaryzacja przyrostu na dużych obszarach leśnych“, oraz artykuły inż. Tramplerera pt.: „Inwentaryzacja drzewostanów w okresie przejścia z zagospodarowania systemem zrębowym na system bezzrębowy“, ogłoszony w „Lesie Polskim“ za rok 1949., „Gospodarowanie zasobami lasów przy użyciu metody siedliskowo-bezzrębowej“, zamieszczony w czasopiśmie „Chrońmy Przyrodę Ojczyzn“ z r. 1949, oraz „Określanie rozmiaru użytkowania w gospodarstwie bezzrębowym“ ogłoszony w „Kalendarzu Leśnym“ z r. 1950.

Poza tym Zakład wykonał liczne drobne prace usługowe na rzecz Departamentu Zagospodarowania Lasów, m. in. powielił tablice Laera i przystąpił do wydania tablic, służących również do obliczania miąższości drzewostanów w układzie inż. Musierowicza.

Zakład Dendometrii mieścił się w jednym pokoju w Warszawie i zatrudniał trój- a od 1.X.1949 r. jednoosobowy personel stały, oraz średnio 7 pracowników dziennie płatnych, którzy w okresie sprawozdawczym przepracowali łącznie 102 pracowniko-miesiące. Koszty Zakładu na doświadczalnictwo wyniosły 2.330.731.— zł.

W okresie sprawozdawczym zostały wykonane w Zakładzie następujące prace:

a) Zakończone i ogłoszone drukiem:

1. praca inż. B. Szymkiewicza pt. „Znaczenie przyrostu w gospodarstwie bezzrębowym“ („Sylwan“, 1949),

2. praca prof. J. Grochowskiego pt. „Tablice Grundnera-Schwappacha a metoda kontroli“. („Sylwan“, 1949).
3. praca inż. B. Szymkiewicza pt. „Niektóre zagadnienia dotyczące tablic zasobności“, wydana przez Instytut w serii A w 1949 r., w której zostały podane metody opracowania tablic zasobności dla bonitacji siedliska 1 a dla sosny, wydanych w roku poprzednim.

b) Zakończone i oddane do wykorzystania A.L.P.:

1. publikacja inż. B. Szymkiewicza obejmująca wyniki opracowania drzewostanów w oddz. 48 N-ctwa Miechów pod względem dendrometrycznym, strukturalnym i przyrostowym, oraz
2. praca inż. B. Radwańskiego pt. „Ocena tablic miąższości dla kopalniaków prof. dr Gieruszyńskiego na podstawie wykonanej próby z materiału pomiarowego przy pomocy metod statystycznych“.

Kilka innych prac, zapoczątkowanych przez Zakład w okresie sprawozdawczym znajduje się na ukończeniu i zostanie oddane do wykorzystania i druku w r. 1951. Są to mianowicie:

1. praca inż. B. Szymkiewicza pt. „Badania nad strukturą drzewostanu jodłowego w N-ctwie Łagów“.
2. praca prof. J. Grochowskiego pt. „Pomiar zapasu i przyrostu drzewostanów kontrolowanych“, oraz
3. praca inż. B. Radwańskiego pt. „Badania nad dokładnością i użytecznością prostych metod pomiaru przyrostu miąższości drzew“.

Program prac Zakładu na rok 1948/49 z uwzględnieniem zmian wprowadzonych doń w związku z zamierzonym przejściem L. P. na system rębni siedliskowo-przerębowej, co spowodowało przerwanie studiów nad budową tablic zasobności, został wykonany w całości.

W zakresie prac usługowych wykonano:

1. Na życzenie departamentów Kontroli oraz Użytkowania i Zbytu — ekspertyzę w sprawie różnicy w wynikach pomiaru surowca tartaczego w całych długościach i metodą sekcyjną;
2. Na życzenie Pagedu ekspertyzę w sprawie różnicy procentowej między wynikami pomiaru tej samej partii papierówki;
3. Ocena pracy inż. E. Borodzika pt. „Rewizja dotychczas stosowanych nadmiarów przy odbiórce drewna“;
4. Ocena pracy inż. R. Gecowa pt. „Thuja gigantea (Nun) na powierzchni doświadczalnej w N-ctwie Wirty“;
5. Ocena „Praktycznych tablic do kubikowania drewna okrągłego“ inż. M. Jasienickiego;
6. Ocena średnicomierza zaprojektowanego przez inż. St. Matusza;
7. Ocena kubikatorów inż. St. Matusza i leśniczego H. Bolceka, oraz
8. Ocena wysokociomierza zaprojektowanego przez taksatora D.L.P. okr. Śląskiego w Opolu, Ob. Wł. Marca.

Specyficzne zainteresowanie i uzdolnienia Kierownika a zarazem jedyne go pracownika stałego Zakładu Naukowej Organizacji Pracy sprawiły, że problematyka tego Zakładu była tylko

luźnie związana z naukową organizacją pracy sensu stricto i dotyczyła raczej ulepszenia narzędzi leśnych, na którym to odcinku Zakład może się pochwalić dużymi sukcesami. W okresie sprawozdawczym Zakład pracował przede wszystkim nad przydatnością i wydajnością w rozmaitych warunkach siedliskowych pługów, pogłębiaczy i bron leśnych wynalazku inż. Matusza, a więc pośrednio nad mechanizacją prac odnowieniowych i zalesieniowych. Wyniki osiągnięte przy próbach mechanizowania obróbki gleby zostały przedstawione w publikacji pt. „Pługi leśne“ (seria B wydawnictw Instytutu).

Ponadto wykonano w Zakładzie dwa wzorcowe modele nowych narzędzi, a to pług lekki jednokonny, dostosowany do orki gleby o słabej pokrywie zielnej, oraz pług średni dwukonny do orki w warunkach cięższych.

Oba modele zostały wypróbowane na terenie kilku dyrekcji l. p., i wykazały pełną przydatność do stosowania ich przy pracach odnowieniowych, w związku z czym zapadła decyzja wykorzystania ich do produkcji masowej. Narzędzia te mogą znaleźć duże zastosowanie również przy ochronie lasów przed pożarami.

Jako dalsze osiągnięcie w zakresie prac związanych z mechaniczną uprawą gleby należy zanotować opracowanie wzoru nowego siewnika — spulchniacza. Siewnik ten przystosowany do wysiewu nasion skrzydełkowych (jak jesionu, jaworu, kłosa, grabu i wiąza), oraz nasion sypkich (jak dębu, buka i niektórych krzewów) został tak skonstruowany, że będzie mógł być wykorzystany m. in. pod okapem drzewostanów, a więc wśród pni, korzeni i stojących drzew. Znamienną cechą siewnika jest spulchnianie gleby na głębokość 10 — 20 cm, z jednoczesnym wysiewem i pokryciem nasienia. Siewnik potrzebuje do obsługi 1 konia, oraz 2—3 ludzi. Wydajność dzienna siewnika wynosi około 20 km spulchnionych i podsianych pasów. Próby zastosowania siewnika w terenie dały wyniki zadowalające. Pozostało techniczne opracowanie wzorcowego modelu i przekazanie go do masowej produkcji.

Pełne wykorzystanie siewnika pozwoli na szybkie, tanie i łatwe wykonanie siewów i podsiewów i będzie mogło przyczynić się w dużym stopniu do wprowadzenia do naszych lasów wielogatunkowości i domieszek biocenotycznych.

Drugim zagadnieniem, nad którym Zakład pracował, było wypróbowanie pomysłu inż. Matusza, mającego na celu szybkie otrzymywanie wyników pomiaru miąższości drzewostanów, nazwanego przez autora metodą największej frekwencji drzew. Istotą wynalazku polega na takiej konstrukcji klupy miąższościomierza, która pozwala na bezpośrednie odczytywanie nie średnic drzew (do czego przywykliśmy przy normalnych klupach), lecz wprost miąższości, co przyspiesza robotę i daje możliwość zorientowania się w dowolnej chwili i na miejscu w lesie, ile masy zostało już osiągnięte. Drugą częścią składową tego wynalazku jest specjalny suwak, nazwany przez wynalazcę kubikatorem, przeznaczony do szybkiego odczytywania miąższości wykłupowanych drzew w biurze.

Sprawdzenie, w jakim stopniu przyrządy te okażą się ściśle w użyciu, wymaga dalszych badań, które powinny być przeprowadzane, o ile możliwości, przy współudziale Zakładu Dendrometrii. W wypadku po-

twierdzenia się założeń inż. Matusza zarówno klupa-mięszościomierz jak i kubikator mogłyby zostać oddane do użytku praktyki jeszcze w roku bieżącym.

W zakresie prac usługowych Zakład w ramach rozwijającego się ruchu nowatorstwa i wynalazczości nawiązał kontakt z 40 pracownikami ALP, którym w miarę możliwości udziela fachowych porad.

Nadto Zakład przeprowadził szereg krótkich pokazów i przeszkoleń w dziedzinie mechanicznej uprawy gleby, m. in. dla pracowników terenowych ALP oraz uczniów Liceum Leśnego w Limanowej i Margoninie.

Należy też wspomnieć o udziale Zakładu przy organizowaniu Wystawy Usprawnień i Wynalazków, urządzonej jesienią 1949 r. przez Związek Prac. L. i Przem. Drzewnego, oraz o ścisłej współpracy z Klubem Techniki i Racjonalizacji.

Poza programem Zakład opracował i wykonał model przyrządu pomiarowego do rzutowania koron drzew leśnych, który w porównaniu z przyrządami dotychczas stosowanymi pracę znacznie przyspiesza i usprawnia. Pomysł wymaga dalszych prób, jeśli to możliwe — przy współudziale Zakładu Dendrometrii.

Zakład mieści się w Krakowie w warunkach lokalowych korzystnych i zatrudniał średnio 3 pracowników dziennie płatnych. Koszty Zakładu na doświadczalnictwo wynoszą 1.283.879 zł.

Rozszerzenie zainteresowań Zakładu na zagadnienia naukowej organizacji pracy, w ścisłym tego słowa znaczeniu, byłoby możliwe tylko drogą zaangażowania do Zakładu specjalnego pracownika do tych spraw, na co kwalifikowałby się jednak jedynie kandydat już o pewnych osiągnięciach na tym odcinku.

Zakład Dydaktyki i Krzewienia Wiedzy Leśnej utworzony został dopiero w październiku 1949 r. jako komórka mająca za zadanie rozwiązywać zagadnienia dydaktyki aktualne dla zawodowego szkolnictwa leśnego oraz w granicach kompetencji Instytutu rozwijać działalność w kierunku popularyzacji wiedzy leśnej.

Najbardziej pionierski charakter posiadają prace Zakładu w zakresie dydaktyki, gdyż ta dziedzina pozostawała dotychczas poza zasięgiem działalności Instytutu. Bezpośrednią przyczyną utworzenia Zakładu był intensywny i wielokierunkowy rozwój leśnego szkolnictwa zawodowego, podyktowany koniecznością wyszkolenia licznych kadr nowych pełnowartościowych sił pracowniczych oraz doszkolenia personelu dotychczasowego administracji leśnej i przemysłu drzewnego.

Ze względu na szczupłość środków jakimi Zakład dysponuje, prace jego musiały z konieczności ograniczyć się do bardzo wąskiego odcinka, a mianowicie tylko do tych zagadnień, które przedstawiają najwyższy stopień pilności w skali potrzeb leśnego szkolnictwa zawodowego. Do zagadnień takich należy przede wszystkim kwestia programów nauczania.

Programy nauczania opracowywane dla poszczególnych przedmiotów z dziedziny leśnictwa i drzewnictwa obejmują, oprócz metodycznie zestawionego materiału dotyczącego treści nauczania, także sformułowanie celów nauczania i szczegółowe wskazania metodyczne, a tym samym

stanowią podstawę wyjściową dla studiów bardziej szczegółowych nad zasadniczymi elementami kształcenia zawodowego.

Jako pierwszą z cyklu tych prac Zakład wykonał i oddał do użytku program nauczania z zakresu nauki o siedlisku leśnym dla I kl. liceum leśnego I stopnia. W wyniku analizy celów nauczania poprzedzającej opracowanie tego programu ustalono, że przedmiot ten należy potraktować nie jako podsumowanie wiadomości z dziedziny klimatologii, gleboznawstwa i innych nauk, jak to było dotychczas, lecz jako swego rodzaju propedeutykę ekologii zespołu leśnego, gdyż tylko w tym ujęciu może on przygotować ucznia do samodzielnego rozwiązywania praktycznych zadań z jakimi spotyka się w dziedzinie hodowli, ochrony i urządzania lasu. Punktem wyjścia dla programu jest dialektyczna metoda oceny zjawisk przyrody, który to program pod tym kątem widzenia rozwija szczegółowo cykl zagadnień synekologicznych grupując materiał tak, by umożliwił on nauczycielowi swobodę łączenia różnych elementów treści nauczania, a ucznia zaprawił w umiejętność logicznego analizowania i syntetyzowania zagadnień. W metodyce nauczania oparto się na 4 zasadach: 1) pierwszeństwa rozumowania przed funkcją zapamiętywania, 2) pierwszeństwa praktycznego stosowania zasad przed ich teoretycznym rozważaniem, 3) stawiania ucznia wobec realnych zagadnień, związanych ściśle z przyszłym wykonywaniem zawodu, 4) pierwszeństwa zagadnienia przed zasadą.

W ten sposób stworzony został równocześnie zrab metodyki dla całej grupy przedmiotów, których punktem wyjściowym są nauki biologiczne, przy czym podkreślić należy, że w kompleksie treści tych nauk przyjęto za podstawę kierunek biologii reprezentowanej przez szkołę Michurina-Łysenki.

Dalsze prace z dziedziny analizy nauczania weszły dopiero w stadium przygotowawcze, podobnie jak inna dziedzina zagadnień, którą określono w programie prac Zakładu jako „zasady planowania zajęć szkolnych w liceach leśnych I stopnia“. To ostatnie zagadnienie łączy się zresztą ściśle z pierwszym, gdyż już wstępne studia nad programem nauki o siedlisku leśnym wskazały na konieczność poddania analizie zasad toku nauczania przyjętego na tym szczeblu szkolnictwa leśnego.

W zakresie zagadnień dotyczących środków nauczania Zakład rozpoczął prace o charakterze usługowym zmierzające do wyprodukowania serii filmów dydaktycznych; w r. 1950 projektuje się zrealizować film o przebudowie lasów i film o zrywce.

Z innych prac Zakładu w ub. 3 miesiącach wymienić należy: udział w zorganizowaniu wystawy wynalazków, prace przygotowawcze do analizy potrzeb w zakresie leśnej literatury podręcznikowej, opracowanie cyklu artykułów do prasy leśnej n.t. aktualnych zagadnień biologicznych, współpracę z Ministerstwem Leśnictwa w zakresie reorganizacji działalności wydawniczej resortu i prace redakcyjne nad „Biuletynem I.B.L.“

Jeśli się uwzględni, że Zakład istnieje zaledwie od 4 miesięcy, że obsadę osobową Zakładu stanowi tylko kierownik, który dziennie płatną siłę pomocniczą miał do dyspozycji tylko przez niespełna półtora miesiąca, że Zakład dotychczas nie uzyskał własnego pokoju, lecz zmuszony jest korzystać z przypadkowo wolnych biur w innych zakładach — osiągnął

nięcia Zakładu w tak krótkim okresie czasu należy uważać za zupełnie zadowalające.

Prace Zakładu Naukowo - Wydawniczego można podzielić na redakcyjne, techniczno-wydawnicze, oraz organizacyjno-administracyjne.

Do prac redakcyjnych należą czytania i korekty redakcyjne, omówienia z autorami itp.

Na prace techniczno-wydawnicze składają się: opracowania typograficzne, przeprowadzanie korekt drukarskich i uzgadnianie z korektami autorskimi, współpraca z zakładami drukarskimi, oraz broszurowanie, oprawa i rozpowszechnianie.

Prace organizacyjno-administracyjne wreszcie rozpadają się na referaty: redakcyjny, techniczny, korektorski, papieru, księgowości, kartotek magazynowych i rozprowadzania. Wymienione czynności wykonuje łącznie z kierownikiem dziewięciu pracowników, w tym dwóch stałych oraz siedmiu dziennie płatnych.

Ogólnie w okresie sprawozdawczym wykonano 1.200 stron korekt redakcyjnych i wydrukowano 812.005 arkuszy drukarskich, przy czym wykonano około 12.000 stron korekt drukarskich.

Na wymienione prace złożyło się 36 tytułów wydawniczych o ogólnym nakładzie 473.750 egzemplarzy.

W okresie sprawozdawczym Zakład wydał:

7 pozycji w serii A (poz. 53 — 59)

10 „ — „ — B

2 pozycje — „ — C

5 pozycji — „ — D, oraz

12 „ — „ — E.

W druku znajduje się 6 pozycji, w tym dwie prace naukowe, 2 — techniczno-gospodarcze, 2 — ulotki popularne oraz 1 podręcznik, są to mianowicie:

„Jezioro Charzykowo“ — praca zbiorowa pod kierunkiem prof. dr Stangenberga,

„Wytyczne urządzenia gospodarstwa rezerwatowego“ — prof. dr W. Niedziałkowskiego,

„Grzyby szkodliwe w budynkach i na składach drewna“ — inż. H. Orłosa,

„Ważniejsze choroby naszych drzew leśnych“ — mgr A. Jagielskiego,

„Wskazówki dla zrywaczy szyszek i nasion drzew leśnych“ — inż. A. Jezierskiego, oraz

„Siłownie ciepłe przemysłu drzewnego“ prof. dr St. Szawłowskiego.

W przygotowaniu do druku, a więc w opracowaniu redakcyjnym, graficznym i kliszarskim znajdują się trzy prace.

Ogółem Zakład wykonał w omawianym okresie 703 klisze drukarskie.

Koszty Zakładu wynoszą 13.735.729.— zł.

Przesłanek do merytorycznej oceny pracy wykonanej przez Zakład Naukowo-Wydawniczy, jako posiadający specjalny charakter nie posiadamy, przypadkowo jednak doszły do Instytutu słowa uznania pod adresem Zakładu ze strony bardziej kompetentnej. Na terenie P.K.P.G. i Prezydium Rady Ministrów przy okazji układania planu wydawnictw, wy-

rażono zdziwienie, że nasz Zakład Naukowo-Wydawniczy, dysponując tak skromnymi środkami i tak szczupłym personelem i przy stosowaniu — jak to tam określono — chałupniczego systemu pracy, potrafił dokonać tak wiele, tak dobrze i tak tanio. Sądzę, że opinia powyższa wyraża mnie od formułowania oceny w imieniu Instytutu.

Należy nadmienić, że w okresie lata 1949 r. Zakład był zmuszony zmienić lokal i w czasie 7 miesięcy pracował w całym, 9 osobowym zespole w jednej sali, w której mieściły się zarazem: skład papieru, magazyn i wszelkie urządzenia Zakładu.

Do obszerniejszego lokalu, który Zakład musiał sobie sam odremontować, można było się sprowadzić dopiero pod koniec grudnia ub. r. Jeżeli owych ciężkich 7 miesięcy Zakład pracował bez jednego dnia przerwy w pracy, to tylko dzięki prawdziwemu samozaparciu i ofiarnej pracy całego zespołu.

W pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości Biblioteka główna Instytutu mieściła się w Krakowie (wywieziona tam przez Niemców w czasie wojny), podczas gdy w Warszawie istniał jedynie przypadkowo zebrany księgozbiór podręczny.

Przeniesienie księgozbioru głównego Biblioteki w ilości około 3 700 tomów z Krakowa do Warszawy nastąpiło w pierwszych miesiącach 1949 r. Jednocześnie zostały stworzone warunki do umieszczenia biblioteki w jej lokalu przedwojennym na VI p., gdzie zarazem została urządzona czytelnia na 12 miejsc i niezbędne, dostosowane do nowych zadań, pracownie.

W skład personelu Biblioteki wchodził: kierownik, 1 pracownik stały i średnio 4 pracowników dziennie płatnych, w czym 1 fizyczny (goniec—magazynier).

Prace Biblioteki można podzielić na trzy grupy.

1) Gromadzenie zbiorów bibliotecznych, czyli literatury fachowej i z działów pokrewnych, polskiej i zagranicznej. Jest to zawsze jedną z najważniejszych funkcji biblioteki. Głównym sposobem gromadzenia książek i czasopism był ich zakup. Informacje o wychodzących książkach Biblioteka czerpała z bibliografii, recenzji i katalogów księgarskich.

Drugim źródłem kompletowania Biblioteki była krajowa i zagraniczna wymiana wydawnictw. W tym celu Biblioteka prowadziła korespondencję z instytucjami leśnymi i pokrewnymi polskimi i zagranicznymi: wysyłała do nich wydawnictwa Instytutu, otrzymując wzajemnie wydawnictwa obce. Na dzień 31 grudnia 1949 r. na liście wymiany Biblioteki figurowało 64 instytucje zagranicznych i 17 instytucji krajowych.

Dalszym źródłem powiększania zbiorów były różne dary oraz przydziały książek ze zbiorów terenowych Ministerstwa Oświaty, wreszcie rewindykacja.

Ogółem wpłynęło do Biblioteki w r. 1948/49:

z zakupu	985 tomów
z wymiany	599 „
z darów	819 „
z rewindykacji	290 „
z księgozbioru krakowskiego	3.700 „

Razem 6.393 tomów

2) Opracowanie zbiorów bibliotecznych.

Książki, które wpłynęły do Biblioteki, były katalogowane i inwentaryzowane. Biblioteka prowadziła 2 katalogi: alfabetyczny w/g nazwisk autorów, opracowany zgodnie z instrukcją „Skrócone przepisy katalogowania alfabetycznego“ Grycza i Borkowskiej, oraz działowy, ułożony w/g międzynarodowej bibliograficznej klasyfikacji leśnej. Katalogi te mają dokładną ewidencję zbiorów bibliotecznych. W roku 1948/49 skatalogowano i sklasyfikowano w/g działów — 2440 książek i broszur, skatalogowano 585 tytułów czasopism w 1971 tomach, wpisano do inwentarza 2440 książek i broszur, wpisano do inwentarza 155 tytułów czasopism w 627 tomach, oprawiono 651 tomów.

Oprócz tego dokonano korekty kart katalogowanych sprowadzonego księgozbioru krakowskiego pod kątem zgodności z obowiązującą instrukcją katalogową oraz sklasyfikowano je w/g działów i włączono do katalogów bibliotecznych.

Skatalogowane i zainwentaryzowane zbiory Biblioteki wynosiły na dzień 31.XII. 1949 r. łącznie około 10.000 tomów książek, broszur i czasopism.

3. Prace informacyjno-bibliograficzne.

Celem tych prac jest informowanie ogółu leśników o jakości książek i czasopism znajdujących się w Bibliotece i napływających do niej bieżąco, oraz pracach z leśnictwa ukazujących się w postaci artykułów w czasopismach polskich i zagranicznych. Wobec olbrzymiego wzrostu produkcji wydawniczej naszego stulecia informowanie o nowych publikacjach ma dla fachowców szczególne znaczenie.

W tym zakresie Biblioteka:

- a) opracowała i odbiła na powielaczu „Spis czasopism i innych wydawnictw ciągłych polskich i obcych znajdujących się w Bibliotece IBL w Warszawie“,
- b) opracowała i odbiła na powielaczu 2 numery „Wykazu ważniejszych przybytków Biblioteki IBL za styczeń—kwiecień i maj—sierpień 1949 r.“,
- c) opracowywała i wydawała na powielaczu co kwartał „Przegląd Bibliograficzny z zagranicznych czasopism leśnych i pokrewnych nadesłanych do Biblioteki IBL“, „Przeglądu Bibliograficznego“ ukazało się 3 numery: za I, II i III kwartał 1949 r. Każdy artykuł był zaopatrzony w tłumaczenie tytułu i krótkie streszczenie, co wymagało głębszego wejścia w jego treść. W pracy tej brał wybitny udział Ob. inż. J. Kostyrko.

Ponadto Biblioteka wydała na powielaczu „Polską Bibliografię Leśną za lata 1934—1939, 1945—1947“ (stron 260). Praca ta wymagała gruntownej rewizji materiału zebranego przez ś.p. inż. W. Gano i inż. W. Krawczyńskiego, znacznych uzupełnień nowymi pozycjami oraz wielu innych żmudnych czynności, jak ujednolicenie zasad opisu bibliograficznego, poprawienia tłumaczeń itp. Ogólną redakcję sprawowała mgr Maria Pisarska. Praca ta daje obfity materiał informacyjny dotyczący prac z leśnic-

twa i działów pokrewnych wydanych w Polsce w latach wymienionych w tytule i stanowi źródło informacji nie tylko dla leśników polskich, dla których w pierwszym rządzie jest przeznaczona, ale również dla zagranicy — a to dzięki zaopatrzeniu wszystkich tytułów prac w tłumaczenia na języki obce. Dalszym etapem tej pracy było zebranie materiałów do polskiej bibliografii leśnej za rok 1948.

Wszystkie wymienione prace były to prace programowe.

Maksymalny program prac na rok 1948/49 obejmował ponadto wydanie na powielaczu „Katalogu książek posiadanych przez Bibliotekę IBL“. Tego punktu programu Biblioteka nie zdołała wykonać, wobec zbyt szczupłego personelu i konieczności zajęcia się innymi sprawami.

4. Prace usługowe Biblioteki.

Biblioteka starała się o to, aby zbiory jej były jak najbardziej wykorzystywane i czytane. W tym celu Biblioteka prowadziła czytelnię, w której można było korzystać z książek na miejscu. Czytelnia była zaopatrzona w niezbędne dzieła podręczne polskie i obce, jak encyklopedie, słowniki, informatory itp. Niezależnie od tego wypożyczano książki pracownikom Instytutu i Ministerstwa Leśnictwa poza lokal Biblioteki.

Ruch czytelników w Bibliotece w r. 1948/49 przedstawiał się jak następuje: na 1.X.1948 zapisanych było 73 czytelników; w ciągu roku sprawozdawczego przybyło nowych 81 czytelników, ubyło zaś — 33 czytelników; na dzień 31.XII.1949 było 121 czytelników, w tym z Instytutu 69 osób, z Ministerstwa 48 i 4 osoby z terenu.

Jeśli chodzi o ilość odwiedzin, to w czytelnii było ich 1393, w wypożyczalni 1385. Ilość książek wypożyczonych poza Biblioteką wynosiła 1343.

W zakresie prac nadprogramowych Biblioteka prowadziła skład wydawnictw Instytutu i rozprowadzanie ich pomiędzy pracowników IBL i Ministerstwa.

Zważywszy, że Biblioteka w okresie sprawozdawczym miała do pokonania liczne trudności w pracy, jak niedostateczną ilość wykwalifikowanego personelu bibliotekarskiego i konieczność oparcia się na pracownikach sezonowych, nieprzygotowanych dostatecznie, brak telefonu zewnętrznego, często brak gońca, nieprzewidziane odgródenie od Instytutu itp., można uważać, że Biblioteka dała najwyższą wydajność, jaka w tych warunkach była możliwa.

—oOo—

Niezależnie od Zakładów, związani z Działem, zresztą b. luźnie, byli dwaj samodzielni pracownicy naukowcy: Dr Więcko i Inż. Mieczowicz.

Pierwszy w okresie sprawozdawczym, ściśle biorąc od stycznia 1949 r., napisał następujące artykuły: „Zmiany lesistości i zagospodarowania lasów na Ziemiach Polskich, w świetle rozwoju polityki leśnej“ opublikowany w Sylwaniu, „Zagadnienie kosztów własnych w produkcji leśnej“ obecnie w druku w Sylwaniu, „Zasoby leśne świata“, w druku w „Życiu Gospodarczym“, oraz „Rozwój prac badawczych w dziedzinie leśnictwa i drzewnictwa w Polsce“ przyjęty do druku przez Filię Polskiej Akademii Umiejętności.

Ponadto Dr Więcko zajmował się: zorganizowaniem prac wstępnych, zmierzających do ustalania i opracowania słownictwa z dziedziny leśnictwa i drzewnictwa, i zbieraniem materiałów do opracowania Monografii Gospodarczej Puszczy Białowieskiej.

Inż. Miechowicz zajęty był głównie przygotowaniem pracy zbiorowej pt. „Wytyczne racjonalnego użycia drewna“ zawierającej już po przeprowadzonej selekcji 47 rozpraw 28 autorów, niezależnie zaś od tego osobiście opracował do tego wydawnictwa dwa artykuły, a mianowicie: „Od Komitetu Redakcyjnego“, „Układ Treści“, oraz streszczenie pracy dla przetłumaczenia go na języki obce.

Ponadto wykonał pracę pt. „Wytyczne ochrony przyrody w Polsce“, przyjętą już do druku przez czasopismo Sylwan, brał udział w pracach Komisji Drewna Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, oraz opiniował i referował wiele spraw bieżących przydzielanych mu doraźnie przez Instytut w szczególności z zakresu Działu IV Instytutu.

Przy ocenie prac naukowych Instytutu należy mieć na uwadze, że pozytywne wyniki tych prac wyrażają się nie tylko w odkrywaniu i formułowaniu prawd nowych i wskazywaniu sposobów zastosowania tych prawd, przeniesionych często z innych dziedzin, w gospodarstwie leśnym lecz także, i to w nie mniejszym stopniu, w demaskowaniu hipotez nie- dość uzasadnionych lub wręcz błędnych i dostarczaniu dowodów tej błędności. Do postępu w nauce przyczyniają się w jednakowym stopniu sformułowania pozytywne jak i negatywne, zarówno zdobycie prawdy nowej, jak odrzucenie hipotezy fałszywej. Jeżeli więc w trakcie badań naukowych używa się nieraz wiele wysiłków na to, by po okresie możolnych poszukiwań dojść do przekonania, że było się na niewłaściwej drodze, to zważywszy, że wszelkie nowe osiągnięcia zdobywa się poprzez dialektyczną walkę przeciwieństw i tylko w czasie uporczywych poszukiwań — czasu zużytego na takie poszukiwania nie można uważać za czas stracony. Praca naukowa nie daje i nie może dawać wyników na zawołanie. Jeżeli zrobiono wszystko w kierunku należytego rozwiązania zagadnienia i mimo tego nie udało się go rozwiązać, należy z tego wyciągnąć wniosek, że trzeba wysiłki podwoić i szukać przy pomocy nowych metod. Jedyną gwarancją solidności pracy w nauce daje człowiek, właściwy człowiek na właściwym miejscu.

Prace Instytutu rozpatrywane pod tym kątem widzenia wykazują stały postęp, co wyraża się w coraz lepszym uświadomieniu sobie celów i zadań poszczególnych jednostek oraz metod jakie w pracach badawczych należy stosować. W ślad za tym idzie coraz większe zwarcie i coraz lepsza organizacja wewnętrzna zakładów, to też mimo zastrzeżeń, jakie w odniesieniu do niektórych prac zostały podniesione, ogólna ocena zespołu zakładów, którego przyszło mi być sprawozdawcą i — do pewnego stopnia — krytykiem, wypada niewątpliwie pozytywnie.

*

*

*